

PROTOKÓŁ z XXV posiedzenia Rady do Spraw Cyfryzacji, które odbyło się 14 stycznia 2022 roku, o godzinie 12:00 w formie wideokonferencji.

Spotkanie z Panem mec. Robertem Kroplewskim, Pełnomocnikiem Ministra Cyfryzacji ds. Społeczeństwa Informacyjnego na temat usług chmurowych.

Pan mec. Robert Kroplewski odpowiadał na zestaw pytań z zakresu problematyki chmurowej. Wskazane zostało, że Polska nie posiada strategii usług chmurowych. Ma swoje kierunki polityczne i chce się odnaleźć w pejzażu usług oraz polityk chmurowych w UE, ale także transatlantycko/transgranicznie. Strategia usług cyfrowych, ale nie tylko chmurowych, także przetwarzania brzegowego musi być wątkiem wspólnej sprawy także przedsiębiorców, talentów oraz pracowników. Takie strategie w środowisku cyfrowym mogą być budowane jedynie jako zespolone procesy pomiędzy różnymi aktorami gospodarki cyfrowej, w tym przypadku polityki ekonomicznej. W polskim zamyśle suwerenność danych znajduje się w centrum, co wykazała również „Polityka dla rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020”, w której poruszone zostały podobne wątki. Lecz trzeba powiedzieć, że pojęcie to jeszcze nie jest dostatecznie zdefiniowane i jest przedmiotem debaty światowej, nie tylko europejskiej.

Od dwóch lat, kiedy na agendzie KE pojawiły się wątki suwerenności danych oraz suwerenności cyfrowej UE, dbano o uniknięcie pominięcia wypracowanej pozycji Polski, która była liderem inicjatywy swobodnego przepływu danych nieosobowych w UE i poza UE. W UE udało się ten cel osiągnąć, jednak nie zrealizowano jeszcze kwestii swobodnego przepływu danych w relacjach poza UE. W podejściu TTC, z deklaracji z Pittsburgha określono, że przyszłość musi należeć do budowania relacji transatlantyckich na bazie uzgodnionych reguł przetwarzania danych osobowych oraz nieosobowych, a w związku z tym w ramach usług chmurowych. Przyjęcie rozporządzenia o swobodnym przepływie danych nieosobowych było wielkim sukcesem państw grupy D9+.

Zbudowano jednak inicjatywę oddolną wielkich przedsiębiorstw Francji i Niemiec, czyli tzw. Gaia-X. Polska diagnoza wykazała, że w przypadku zaistnienia sieci połączonych przetwarzań brzegowych w ramach przedsiębiorstw, można zbudować polską suwerenność. W przypadku korzystania z zewnętrznych usług chmurowych ta suwerenność może zostać ograniczona. Wskazano, że suwerenność danych to jeden z elementów budowania suwerenności chmurowej.

Chmura w wielkiej skali dla przedsiębiorstw jest oferowana przede wszystkim przez firmy spoza UE – IBM, Google, Microsoft. W Polsce znalazło to swój wyraz w prywatnej inicjatywie tzw. chmurze krajowej. Polska posiada inicjatywę Rządowej Chmury Obliczeniowej, jednak jest ona dedykowana wyłącznie dla usług publicznych, a nie dla usług związanych z przedsiębiorstwami.

Celem działań powinno być zoperacjonalizowanie w Polsce usług chmurowych, dla zachowania danych pod naszą kontrolą, ale jednocześnie nie zamykania łańcuchów wartości

w ramach usług chmurowych i podejmowania prób łączenia polskich dostawców/usługobiorców usług chmurowych. Dane w ramach usług chmurowych powinny być potraktowane jako osobna warstwa. To pozornie jest przedmiotem usług chmurowych. Niezbędne jest odrębne podejście do zarządzania danymi niezależnie czy z wykorzystaniem usług chmurowych czy polityką dostępności i dzielenia tego dostępu w istniejących repozytoriach danych. W koncepcji Wirtualne Składnice Danych dąży się do połączenia w środowisku rozproszonym/zdecentralizowanym repozytoriów danych dla użytkowników wyznających te same zasady dzielenia się danymi, dostępem do danych i chcących z nich korzystać jako surowca dla budowania algorytmów rozwoju dalszych usług. Przyszła strategia dotycząca usług chmurowych powinna skoncentrować się na zatrzymaniu w Polsce talentów/kompetentnych przedsiębiorców/pracowników chociażby w środowisku wirtualnym, dla ich rozwijania.

W kwestii lokalnego wykorzystania chmury, w odniesieniu do projektu Gaia-X, wydaje się, że należy nie tylko kierować się interesami największych dostawców chmurowych, ale przede wszystkim promować przedsiębiorców dostarczających chmurę z Polski. Wejście w usługi chmurowe organizowane lub wspierane przez oddolne inicjatywy przez inne państwa w UE, może budzić obawy związane z zagrożeniem suwerenności Polski, szczególnie z uwagi na łańcuchy wartości. Alians chmurowo-edge'owy powstały w KE może być swego rodzaju remedium na oddolną inicjatywę Gaia-X, polegającym na standaryzacji usług zapewniających suwerenność poszczególnych państw/przedsiębiorstw, w sensie autonomii gospodarczej, na podstawie konkretnych, wypracowanych standardów.

Wskazane zostało, że projekt Gaia-X przestał dotyczyć tylko usług chmurowych. Zaczął być orientowany również na gospodarowanie danymi. Pan mec. Kroplewski rekomenduje, aby państwo polskie w grupie Gaia-X również miało swoją reprezentację i oddziaływało na tworzenie wysokopoziomowej polityki dla wsparcia naszych przedsiębiorców, którzy prezentowaliby tam swoje standardy czy przypadki zastosowań.

Pan mec. Kroplewski odniósł się także do pytania dotyczącego premiowania podmiotów dostarczających usługi w modelu chmurowym, posiadających centra danych w Polsce i płacących podatki w Polsce, np. poprzez dodatkowe punktowanie w postępowaniach przetargowych. Zamówienia publiczne dają możliwość zaplanowania, punktowania wyżej takich dostawców. Jest to kwestia dobrego zdefiniowania polityki i opisanie w warunkach zamówień publicznych.

Udzielono także odpowiedzi na pytanie dot. nowelizacji ustawy PZP pozwalającej JST kupować w uproszczony sposób (bez przetargów i zapytań ofertowych) usługi certyfikowane, umieszczone na platformie ZUCH. Wskazano, że zamówienia publiczne jako ustawa zmieniły się. Są już możliwe zamówienia bez przetargów. Nadal pozostaje kwestia limitów cenowych. Nie wydaje się możliwe w obecnej formie ustawy o zamówieniach publicznych, uwolnienie w 100% tej kwestii od przetargu. Odmiennie przedstawia się ta sprawa w przypadku KPO, czyli funduszy unijnych, gdzie będą mogły zaistnieć pewnego rodzaju decyzje przetargowe. Być

może tam znalazłaby się odpowiedź również na zagospodarowanie usług chmurowych, szczególnie w obszarze cyberbezpieczeństwa.

Pan mec. Kroplewski poinformował, że stanowisko rządu do projektu Gaia-X nie jest wypracowane. Pan mec. Kroplewski uważa, że należy wypracować stanowisko rządu dla zajęcia pozycji na rynku europejskim oraz pozycję wspierającą polskich przedsiębiorców. Bez polskiego udziału w tym projekcie popadniemy w zależności standaryzacyjne.

Polska przystąpiła do europejskiego aliansu „The European Alliance for Industrial Data, Edge and Cloud” dla danych przemysłowych przetwarzania brzegowego i usług chmurowych oraz zaczęła brać udział w warsztatach organizowanych przez KE w ramach wspomnianego Aliansu. Państwo oraz przedsiębiorcy jako środowisko mogliby oddziaływać na europejski alians w celu zbudowania wymogów wobec dostawców usług chmurowych w UE. Jednak ten alians skierowany jest głównie wobec dostawców zewnętrznych dla ochrony tzw. marketplace w UE, aby przetwarzanie danych przez dostawców zewnętrznych odbywało się wg europejskich standardów usług chmurowych. Nie należy oddawać tego pola tylko podmiotom spoza UE. Mogą nastąpić pewne preferencje standaryzacyjne, także pochodzące z dominujących w UE gospodarek, cudzych usług przeciwko interesom polskich usług podmiotów, co jest kierunkiem niebezpiecznym dla polskiej ekonomii cyfrowej.

Pan mec. Kroplewski odpowiedział na pytanie dot. zwiększenia wskaźników chmurowości polskich firm. W tym zakresie można tworzyć polityki. Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości ma angażować podmioty, które dostarczałyby usługi chmurowe i poprzez tę platformę cyfrową można byłoby skalować usługi polskich dostawców. To projekt niekomercyjny, mający zapewnić współpracę pomiędzy różnymi graczami gospodarki cyfrowej. Założono, że Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości - poprzez ekspertów zobowiązanych tam do tzw. neutralnych ekspertyz rzeczowych (nie marketingowych) - mogłaby wskazywać na wiarygodne usługi chmurowe polskich dostawców, jeżeli takie wystąpią. Ponadto zwiększenie wskaźników można osiągnąć poprzez ustawy oraz jednocześnie oddziałując praktycznie na takie projekty jak Gaia-X czy też standaryzacje usług poprzez firmy amerykańskie.

Jeden z członków Rady zgodził się ze zdaniem Pana mec. Kroplewskiego odnośnie polityki europejskiej i konieczności szukania partnerstwa i dywersyfikacji usług chmurowych. Polska nie powinna wpisywać się w nurt niemiecko-francuskiej wyłączności na usługi chmurowe. Zaproponowano, aby Rada zwróciła się do Pana Ministra Janusza Cieszyńskiego o rządową strategię usług chmurowych - Rada w tym zakresie może służyć wsparciem eksperckim. Wyrażono zdanie, że strategię należy budować wspólnie między biznesem a rządem. Pan Przewodniczący wskazał, że przy opracowywaniu strategii chmurowej potrzebny jest także samorząd.

Pan mec. Kroplewski zaznaczył, że dotychczasowe podejście polskiego rządu do obszaru usług chmury obliczeniowej miało przede wszystkim wymiar praktyczny. Polska co prawda nie posiada formalnej strategii w tej dziedzinie, jednak polityka „cloud first” funkcjonuje

w praktyce działalności administracji publicznej od co najmniej dwóch lat, w oparciu o regulacje dot. Rządowej Chmury Obliczeniowej, Systemu Zapewniania Usług Chmurowych, a także działanie Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. To podejście jest unikalne.

Jednak z uwagi na rosnącą wagę rozwijającego się dynamicznie modelu chmury obliczeniowej dla innych obszarów rynku cyfrowego, tj. zastosowanie rozwiązań sztucznej inteligencji, przetwarzania rozproszonego, w tym brzegowego z wykorzystaniem urządzeń Internetu rzeczy oraz implikacji, jakie stanowią one dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, widzimy potrzebę dalszej integracji polityk krajowych oraz budowy ram planowania strategicznego w tym zakresie. Stąd postulat rozpoczęcia prac nad rządową strategią chmurową. Trzeba jednak rozgraniczyć obszar zastosowań chmury dla sektora publicznego i gospodarki, które to domeny wymagają indywidualnego podejścia.

[Przedstawienie problematyki wykluczenia społeczno-cyfrowego oraz praktycznej próby mierzenia się z nim - wprowadzenie do problemu – Pan Konrad Ciesiołkiewicz oraz badacze z Fundacji Stocznia: Pani Aleksandra Pierścińska oraz Pan Jan Herbst.](#)

Wprowadzając w temat problematyki wykluczenia społeczno-cyfrowego Pan Konrad Ciesiołkiewicz wskazał, że w ostatnim czasie skutek pandemii można odczuć, jak bardzo wykluczenie cyfrowe przekłada się na wykluczenie społeczne. Jednym z przykładów jest zjawisko choćby szarej strefy tzw. edukacyjnej. Z upływem czasu związek między wykluczeniem cyfrowym a społecznym staje się coraz ściślejszy.

Następnie głos zabrał Pan Jan Herbst i wskazał dane, na których oparto się przygotowując raport nt. wykluczenia społeczno-cyfrowego w Polsce. Sytuacja, w której się obecnie znajdujemy (pandemia) czyni dyskusje na temat wykluczenia cyfrowego i jego związku z wykluczeniem społecznym jeszcze bardziej istotną. W ramach współpracy z Fundacją Orange zebrano najbardziej aktualne dostępne dane z różnych źródeł, przedstawiające obecny stan wykluczenia, zagrożone grupy oraz ewolucję wykluczenia w czasie pandemii. Raport bazuje na przeglądzie dostępnych opracowań opisujących zjawisko wykluczenia w Polsce. Ponadto oparto się na analizie danych wewnętrznych Orange Polska, który jest największym w Polsce dostawcą usług dostępu do Internetu. Wspomniane zostało, że we wrześniu i październiku 2021 r. przeprowadzono także dwa badania sondażowe/społeczne.

Wskazane zostały elementy składające się na pojęcie wykluczenia cyfrowego zarówno twarde (dostęp do usług i ich jakość, dostęp do sprzętu), jak i miękkie oparte na aspekcie motywacyjnym (wpływ czynników społecznych, psychologicznych, kompetencyjnych). Następuje coraz silniejsze sprzężenie zwrotne różnic w zakresie wykluczenia cyfrowego z elementami powiązаныmi z wykluczeniem społecznym. Jest to sprzężenie, w którym brak usług, dostępu do usług, dostępu do sprzętu czy zła jakość usług przekładają się na deficyty w zakresie umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii cyfrowych, a także na mało produktywne sposoby korzystania z technologii oraz ograniczoną świadomość korzyści, mogących wynikać z tych technologii, czyli w efekcie brak motywacji. Te wszystkie elementy przekładają się w coraz większym stopniu na naszą pozycję społeczną oraz dobrobyt.

Począwszy od warunków ekonomicznych, poprzez szanse edukacyjne, więzi społeczne oraz uczestnictwo w kulturze. Te elementy zwrótnie wpływają ponownie na nasze możliwości dostępu do usług społeczno-cyfrowych. Warto o tym mówić w kontekście łączącym zagadnienia osobno rozpatrywane, tj. wykluczenie społeczne i wykluczenie cyfrowe. Wydaje się, że mądra polityka w zakresie cyfryzacji jest zapewne obecnie najlepszym i najskuteczniejszym mechanizmem wyrównywania szans.

Następnie Pani Aleksandra Pierścińska przedstawiła obraz zjawiska wykluczenia społeczno-cyfrowego w polskiej rzeczywistości, wyłaniający się z badań przeprowadzonych przez Fundację Stocznia. Wykluczenie jest ujęte szeroko - na poziomie dostępu do technologii oraz kompetencji i motywacji, które warunkują zakres korzystania z dobrodziejstw nowych technologii przez poszczególne osoby.

Fizyczna możliwość uzyskania dostępu do Internetu nie jest dziś podstawowym problemem. Posiada go 90% gospodarstw domowych i 99% gospodarstw z dziećmi. Fizycznie dostęp do Internetu co najmniej mobilnego mógłby mieć prawie każdy. W pandemii Internetu w domu nie miało 25% spośród gospodarstw domowych w grupie o najniższych dochodach.

Ujawniają się też wyraźne różnice regionalne: 55% osób, które nigdy nie korzystały z sieci, mieszka na obszarach wiejskich. Istotnym aspektem jest także dostęp do usług, Internetu i sprzętu dla osób o szczególnych potrzebach.

Z twardych aspektów wykluczenia istotniejsze od samej możliwości podłączenia się do sieci jest problem jakości dostępu. Prawie 1/4 gospodarstw domowych dysponuje Internetem o szybkości przesyłu poniżej 30 Mb/s. W 2020 roku do 1,4 mln gospodarstw domowych miało Internet o szybkości poniżej 10 Mb/s. Wyraźne są tu różnice między regionami. Około 22% wszystkich gospodarstw domowych korzysta z łączki mobilnych jako jedynej formy dostępu do sieci. Gorsza jakość dostępu do Internetu oznacza utrudnione korzystanie z różnych usług, co wpływa na zmniejszenie motywacji do korzystania z nich oraz powoduje mniejszą produktywność użytkowania sieci.

Warty zauważenia jest silny związek między wykluczeniem, zwłaszcza miękkim, a cechami społeczno-demograficznymi. Kluczowym problemem jest wykluczenie motywacyjne. Blisko 2/3 osób niekorzystających z sieci uzasadnia to brakiem potrzeby. 90% osób niekorzystających z sieci twierdzi, że nie widzi żadnych potrzeb, które mogłoby realizować dzięki technologiom cyfrowym.

Ważnym aspektem jest wykluczenie kompetencyjne. Brak odpowiednich umiejętności to powód niekorzystania z Internetu dla 52% gospodarstw domowych bez dostępu do sieci. Aż 62% osób niekorzystających z Internetu uważa, że jest on dla nich zbyt skomplikowany.

Wspominano także o wykluczeniu ze względu na sposoby użytkowania: dysproporcje w zakresie sposobów użytkowania Internetu w zależności od wykształcenia należą w Polsce do najwyższych w Europie. Różnice są bardzo wyraźne także ze względu na wiek.

W związku ze zmienną wagą różnych rodzajów wykluczenia dla poszczególnych typów użytkowników, należy o wykluczeniu mówić nie tylko „w ogóle”, ale przez pryzmat konkretnych grup.

Pan Konrad Ciesiołkiewicz wspominał o wykluczeniu społeczno-cyfrowym w świadomości społecznej. Wyczuwa się w badaniach oraz stosunku społecznym do tematu wykluczenia społecznego pewne zjawisko, które można nazwać „darwinizmem społecznym”. Jest to zjawisko przypisywane głównie wiekowi. Rzeczywistość jest znacznie bardziej złożona i nie należy przypisywać wykluczenia cyfrowego wyłącznie kategorii wiekowej. Powszechne jest społeczne przyzwolenie dla wykluczenia cyfrowego – 40% internautów uważa, że nie jest ono kwestią obiektywnych uwarunkowań, tylko chęci.

Stosunek do technologii i tych którzy jej dostarczają, jest ambiwalentny – 20% osób, które słyszało o wykluczeniu cyfrowym uważa je za wymysł koncernów technologicznych.

Pan Jan Herbst wspominał, że pandemia COVID-19 przyniosła wzrost wykorzystania Internetu mobilnego i stacjonarnego (również w grupach wcześniej defaworyzowanych pod tym względem), ale nie wszędzie w takim samym stopniu i nie równie trwale. W okresie lockdownów zmalały dysproporcje w dostępie do Internetu (terytorialne, społeczne). Jednak wzrosły dysproporcje intensywności korzystania w sieci (mierzone transferem danych).

Odsetek osób niekorzystających z Internetu wśród osób o niskim wykształceniu jest 10 razy wyższy w 2021 r. (według ostatnich badań) niż osób najlepiej wykształconych, a wśród seniorów ta przepaść jest 20-sto krotna. Są to jedne z najwyższych różnic w Europie.

Wskazane zostało, że jedną z prób zmierzenia się z tym problemem jest Indeks Wykluczenia Lokalnego, uwzględniający 30 składników, biorący pod uwagę 4 wymiary wykluczenia lokalnego: społeczne, ekonomiczne, cyfrowe, edukacyjne. Indeks został przygotowany na potrzeby Fundacji Orange, która współpracuje z tysiącami szkół w całej Polsce. Na podstawie ww. wskaźników wynika, że 20 – 22 % polskich gmin spełnia kryteria wykluczenia społeczno-cyfrowego. Te działania zostały wykonane dla określenia miejsc, do których Fundacja Orange chce trafić w pierwszej kolejności, w celu uniknięcia efektu nazywanego przez socjologów „efektem św. Mateusza”, gdy pomoc kierowana jest do miejsc, które posiadają relatywnie dobrą sytuację, gdzie mają nabudowany pewien zasób kompetencji i możliwości. Nie pomagamy albo nie wspieramy natomiast często społeczności, które faktycznie takich możliwości nie mają. Również na podstawie doświadczeń zbudowano kryteria doboru do programów Fundacji Orange, gdzie premiowano w sposób szczególny szkoły pochodzące z terytoriów o najwyższym wskaźniku wykluczenia społeczno-cyfrowego.

Stwierdzono, że w celu uniknięcia tzw. „dzikiej cyfryzacji”, czyli pogłębiania się i rozszerzania nierówności społeczno-cyfrowych, które po pandemii wyraźnie widać, należy maksymalnie sprecyzować środowiska, grupy i cele, do których chcemy trafić. Wydaje się, że ta kwestia pozostaje często poza uwagę dużych instytucji, w tym instytucji publicznych.

Pan Przewodniczący przedstawił tezę, że wkluczeni cyfrowo przede wszystkim pochodzą z grup wykluczonych społecznie. Wykluczenie społeczne odbiera możliwość korzystania z

usług, w tym usług cyfrowych oraz usług administracyjnych. Jeśli dużą wagę przykładana się do wykluczenia motywacyjnego, to nie można na tym poziomie poprzestać. W przypadku zajęcia się wykluczeniem cyfrowym trzeba wrócić do polityki społecznej. Pan Przewodniczący zaproponował zainteresowanym członkom Rady współpracę z Panem Konradem Ciesiołkiewiczem i stworzenie stanowiska Rady na temat wykluczenia społeczno-cyfrowego.

[Omówienie agendy Rady na 2022 rok.](#)

Pan Przewodniczący zdecydował, aby lista tematów dla Rady na przyszłość została przekazana członkom Rady oraz ekspertom i poprosił o wskazanie najważniejszych tematów według członków Rady.

Ponadto, w ramach spraw różnych, wspomniany został temat projektów uchwał Rady w sprawie powołania Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości oraz dystrybucji i synchronizacji czasu, które trafiły do członków Rady do konsultacji. Pan Przewodniczący wyznaczył termin na zgłaszanie uwag do projektów uchwał przez członków Rady i zarządził przeprowadzenie głosowania nad uchwałami w elektronicznym trybie obiegowym.

Uczestnicy posiedzenia:

Członkowie Rady:

1. Izabela Albrycht
2. Konrad Ciesiołkiewicz
3. Andrzej Dulka
4. Agnieszka Gryszczyńska
5. Michał Kanownik
6. Janusz Kosiński
7. Anna Beata Kwiatkowska
8. Mirosław Maj
9. Dariusz Milka
10. Aleksandra Musielak
11. Józef Orzeł - Przewodniczący
12. Paweł Śniatała
13. Robert Trętowski
14. Mateusz Tykierko
15. Marcin Zarzecki

Zaproszeni goście:

16. Robert Kroplewski, Pełnomocnik Ministra Cyfryzacji ds. Społeczeństwa Informacyjnego
17. Aleksandra Pierścińska, Fundacja Stocznia
18. Jan Herbst, Fundacja Stocznia
19. Wiesław Paluszyński, ekspert Rady
20. Jarosław Mojsiejuk, ekspert Rady
21. Przemysław Sypniewski, ekspert Rady

Sekretariat Rady i pracownicy Kancelarii Prezesa Rady Ministrów:

22. Aleksander Dumański, Dyrektor Departamentu Rozwoju Usług w KPRM
23. Anna Biała, Zastępca Dyrektora Departamentu Rozwiązań Innowacyjnych w KPRM
24. Anna Supeł, KPRM
25. Joanna Laskowska, KPRM